

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗАТРИМАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ
СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

Методичні рекомендації

*За загальною редакцією доктора юридичних наук,
професора С. С. Чернявського*

Київ
2019

Авторський колектив:

Вознюк А. А., доктор юридичних наук, доцент (Національна академія внутрішніх справ); **Осетрова О. С.**, кандидат юридичних наук (Державне бюро розслідувань); **Хабло О. Ю.**, кандидат юридичних наук, доцент (Національна академія внутрішніх справ); **Бурлака В. В.** (Головне слідче управління Національної поліції України); **Єрмаков Ю. О.**, кандидат юридичних наук, доцент (Національна академія внутрішніх справ); **Цуцкірідзе М. С.**, кандидат юридичних наук (Головне слідче управління Національної поліції України); **Ємець О. М.**, кандидат юридичних наук, доцент (Національна академія внутрішніх справ); **Симчук А. С.** (Національна академія внутрішніх справ); **Шевчишен А. В.**, кандидат юридичних наук (Головне слідче управління Національної поліції України); **Цюприк І. В.**, кандидат юридичних наук (Національна академія внутрішніх справ); **Дудко О. В.** (Національна академія внутрішніх справ)

Рецензенти:

Грудзур О. М., кандидат юридичних наук, детектив Національного антикорупційного бюро України;

Никоненко М. Я., кандидат юридичних наук, професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ 14 вересня 2018 року (протокол № 1)

За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора С. С. Чернявського

Затримання уповноваженою службовою особою [Текст] : метод. рек. / 3 373 [А. А. Вознюк, О. С. Осетрова, О. Ю. Хабло, В. В. Бурлака та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. С. Чернявського. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. – 52 с.

Розглянуто правові підстави й особливості затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду. Розкрито поняття затримання уповноваженою службовою особою, наведено категорії службових осіб, які уповноважені на здійснення цієї процесуальної дії, а також випадки такого затримання. Проаналізовано порядок затримання уповноваженою службовою особою, а також особливості затримання окремої категорії осіб.

Методичні рекомендації стануть у нагоді практичним працівникам – слідчим, детективам, працівникам прокуратури, суду, адвокатам, а також науковцям, викладачам і курсантам.

УДК 343.125

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Поняття затримання уповноваженою службовою особою	5
2. Службові особи, уповноважені на затримання особи	11
3. Випадки затримання уповноваженою службовою особою	13
4. Особливості затримання окремої категорії осіб	17
5. Порядок затримання уповноваженою службовою особою	20
5.1. Обшук затриманої особи та тимчасове вилучення майна	21
5.2. Повідомлення уповноваженою службовою особою підстав затримання та роз'яснення прав затриманій особі	23
5.3. Доставлення до органу досудового розслідування та забезпечення права на участь захисника	26
5.4. Складання протоколу про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину	30
5.5. Повідомлення інших осіб про затримання	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ.....	40

ВСТУП

Досягнення завдань кримінального провадження залежить від дотримання законності та обґрунтованості прийнятих рішень, в тому числі і при затриманні особи уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду. Таке затримання зумовлює обмеження прав і свобод людини, які гарантовані Конституцією України, тому законодавець детально регламентує підстави, порядок, суб'єктів та строк затримання. Порядок затримання визначається як у КПК України, так і в міжнародно-правових актах: Загальній декларації прав людини (1948 р.), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.), Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (1966 р.).

Кримінальне процесуальне законодавство України передбачає декілька видів затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, кожен з яких має свою мету підстави, строки та суб'єктів, уповноважених на здійснення цих процесуальних дій. Разом з тим, у правозастосовній практиці найбільш поширеними і проблемними є випадки затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду в порядку ст. 208 КПК України.

Затримання особи є одним із найбільш жорстких видів кримінального процесуального примусу, яке обмежує право на свободу та на особисту недоторканність. Разом з цим, закон наділяє уповноважених службових осіб правом діяти від імені держави, обмежуючи право на свободу та особисту недоторканність, в рамках та у порядку, визначеному в КПК України. За таких обставин органи державної влади зобов'язані діяти лише у спосіб, передбачений законом, а межі дискреційних повноважень органів влади мають бути чітко окреслені межами матеріального та процесуального закону¹.

Однак, як показує порівняльний аналіз правозастосовної практики та норм КПК України, під час затримання уповноважені службові особи не завжди дотримуються встановлених вимог КПК України, що відображається на якості досудового розслідування, а також спричиняє неправильне застосування ст. 208 КПК України, що може спричинити підстави для визнання доказів недопустимими².

Чітка регламентація затримання та правильне трактування положень ст. 208 КПК України сприятиме забезпеченню однакового застосування норм КПК України, що на сьогодні є досить актуальним, оскільки дотримання прав і свобод людини під час затримання є одним із пріоритетних напрямків кримінальної процесуальної діяльності.

¹ Короткевич М. Э. Пушкар П. В. Зміст обов'язку суду забезпечити дотримання права на свободу та особисту недоторканність у світлі Європейського суду з прав людини. *Вісник Верховного Суду України*. №7(179). 2015. С. 40–48.

² Осетрова О. С., Грига М. А. Щодо мети та умов затримання уповноваженою службовою особою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». Одеса, 2018. № 34. С. 86–89.

1. Поняття затримання уповноваженою службовою особою

В законодавстві України визначено порядок, мету та підстави обмежень, яких може зазнавати особа у разі її затримання за підозрою у вчиненні злочину, однак визначення поняття «затримання» відсутнє.

Звернемося до міжнародних документів, нормативно-правових актів та теоретичних напрацювань, які роз'яснюють його зміст.

Право на свободу та особисту недоторканість на міжнародному рівні закріплено в Загальній Декларації прав людини та в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Згідно зі ст. 9 Загальної Декларації прав людини, ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання¹. В ч. 2 ст. 29 цієї ж Декларації зазначено, що в разі здійснення своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати таких обмежень, які встановлені законом, і виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших осіб, а також забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві².

Відповідно до ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом³. У цьому аспекті Конвенція відсилає до норм національного законодавства та встановлює зобов'язання забезпечувати дотримання матеріально-правових і процесуальних норм законодавства, але вона також вимагає, щоб при будь-якому позбавленні свободи забезпечувалася мета ст. 5 Конвенції, зокрема захист осіб від свавілля.

Основна мета ст. 5 Конвенції полягає у попередженні безпідставного чи необґрунтованого позбавлення волі⁴. Право на свободу та особисту недоторканність має першочергове значення в демократичному суспільстві⁵.

Зазначене право знайшло своє закріплення в ст. 29 Конституції України, де визначено, що ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом (частина друга); у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід,

¹ Загальна декларація прав людини. ООН. Декларація. Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

² Загальна декларація прав людини. ООН. Декларація. Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

³ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи. Конвенція. Міжнародний документ від 04.11.1950. 1950. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_004.

⁴ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мак-Кей проти Сполученого Королівства». № 543/03 від 3 жовт. 2006 р. § 30. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-125670>.

⁵ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Медведев та інші проти Франції». № 3394/03 від 29 берез. 2010 р. § 76. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-97979>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Луценко проти України». № 37645/10 від 5 квіт. 2012 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_852; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ладент проти Польщі». №1036/03 від 18 черв. 2008 р. § 45. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-85487>.

обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом (частина третя); про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого (частина шоста)¹. Крім того, в КПК України закріплено гарантію забезпечення права на свободу та особисту недоторканність (ст. 12 КПК України).

Щодо тлумачення терміну затримання, знаходимо його у Зводі принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню або ув'язненню у будь-якій формі, затвердженому Резолюцією 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1988 року де зазначено, що *«затримана особа» – це будь-яка особа, позбавлена особистої свободи не в результаті засудження за вчинення правопорушення*².

В Рішенні Конституційного Суду України від 26 червня 2003 року № 12-рп/2003 *затримання визначено як тимчасовий запобіжний кримінально-процесуальний захід, застосування якого обмежує право на свободу й особисту недоторканність індивіда (абз. 5 п. 6 мотивувальної частини)*³.

В теорії кримінального процесу *затримання визначають по-різному:*

– як тимчасовий запобіжний захід, який застосовується з підстав та в порядку, передбаченому КПК України та входить до системи заходів забезпечення кримінального провадження⁴;

– як самостійний захід кримінального провадження (захід кримінального процесуального примусу), що застосовується під час досудового розслідування кримінального провадження з метою запобігти кримінальному правопорушенню⁵;

– як фізичне захоплення особи та її доставлення до компетентного органу, посадової особи для подальшого прийняття рішення⁶. Як бачимо, в теорії кримінального процесу існують різні підходи щодо визначення цього поняття.

Аналіз КПК України дає можливість виокремити такі *види затримання:*

1) затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу (ст. ст. 187–191 КПК);

¹ Конституція України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

² Резолюція 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 груд. 1988 р. «Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню або ув'язненню в будь-якій формі». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_206.

³ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частин першої, третьої статті 80 Конституції України, частини першої статті 26, частин першої, другої, третьої статті 27 Закону України «Про статус народного депутата України» та за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 80 Конституції України стосовно затримання народного депутата України (справа про гарантії депутатської недоторканності). Конституційний Суд; Рішення від 26.06.2003 № 12-рп/2003. 2003. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0112p710-03>.

⁴ Фаринник В. І. Затримання особи: проблеми кримінальної процесуальної регламентації та шляхи їх вирішення. Вісник кримінального судочинства. № 2. 2015. С. 86.

⁵ Шульга О. В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2016. С. 74.

⁶ Солдатський В. В. «Фактичне затримання» як засіб обчислення моменту затримання у кримінальному процесі. *Актуальні проблеми держави і права*. Вип. 64. 2012. С. 527.

- 2) законне затримання (ст. 207 КПК);
- 3) затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК);
- 4) затримання особи керівником дипломатичного представництва чи консульської установи України (ст. 522 КПК);
- 5) затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України (ст. 582 КПК).

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» з метою захисту громадян, держави і суспільства від терористичних загроз у районі проведення довготривалої антитерористичної операції, як виняток, з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом, може здійснюватися превентивне затримання осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години, але не більше ніж на 30 діб.

Названі різновиди затримання розрізняються за суб'єктами їх здійснення, підставами та процесуальним порядком, однак саме поняття затримання не визначено в КПК України.

Метою затримання є запобігання вчиненню особою правопорушення чи запобігання втечі особи після вчинення кримінального правопорушення, а також з'ясування причетності особи до його вчинення та прийняття рішення про обрання запобіжного заходу.

Порядок затримання у випадку, якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню особою правопорушення чи запобігання втечі особи після вчинення правопорушення регламентується ст. 208 КПК України. Воно здійснюється без ухвали слідчого судді, суду уповноваженою службовою особою. Ознаками такого затримання є:

- короткочасний та невідкладний характер;
- особа, щодо якої застосовується затримання не має ніякого процесуального статусу в кримінальному провадженні, однак наявні підстави, передбачені ч. 1 ст. 208 КПК України;
- метою такого затримання є створення умов, спрямованих на з'ясування причетності до вчинення злочину;
- до особи в подальшому буде застосовуватись запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Таке затримання може бути здійснене на початковому етапі досудового розслідування, якщо з моменту вчинення злочину й до моменту фактичного затримання минуло декілька годин¹.

З аналізу рішень ЄСПЛ у справі «Швабе та М. Г. проти Німеччини»², «Джесіус проти Литви»³, «Ердагос проти Туреччини»⁴, «Броуган та інші проти

¹ Фаринник В., Мірковець Д. Затримання особи в новому Кримінальному процесуальному кодексі України: окремі питання відповідності міжнародним стандартам і практиці Європейського суду з прав людини. *Підприємство господарство і право*. № 6. 2017. С. 194.

² Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Швабе та М. Г. проти Німеччини». № 8080/08, № 8577/08 від 1 груд. 2011 р. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107703>.

³ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Джесіус проти Литви» від 31 лип. 2000 р. URL: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>.

⁴ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ердаган проти Туреччини» від 6 берез. 2007 р. № 27473/02. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79666>.

Сполученого Королівства»¹, «Лабіта проти Італії»², «О'Хара проти Сполученого Королівства»³ можна виокремити *умови, за яких затримання вважається законним*:

– якщо воно здійснюється в межах кримінального провадження та за наявності підозри у вчиненні злочину;

– якщо воно здійснюється в порядку, встановленому законом;

– за наявності мети, яка полягає у доставленні підозрюваного до суду.

Слід також зазначити, що затримання особи не означає, що орган досудового розслідування повинен мати достатньо доказів для повідомлення її про підозру в момент затримання⁴.

Умова щодо законності затримання «в порядку встановленому законом», вимагає наявності в національному законодавстві «справедливих та належних процедур» та адекватного правового захисту від свавільного позбавлення волі. У рішенні по справі «Штукатуров проти Росії» Європейський суд з прав людини вказав, що в контексті положень пункту 1 статті 5 Конвенції «в основі поняття «процедура, встановлена законом» лежить справедлива та належна процедура, а саме, що рішення про вжиття будь-якого заходу, який позбавляє особу свободи, має прийматись та виконуватись повноважним суб'єктом і не бути свавільним». Тобто, тримання під вартою не може вважатись «законним» в розумінні п. «а» ч. 1 ст. 5 Конвенції, якщо національна процедура не забезпечує достатніх гарантій проти свавілля⁵.

В інших випадках, навіть при наявності доказів причетності особи до вчинення злочину та встановлення її місцезнаходження, правові підстави для її затримання відсутні. Водночас здійснення посадовою особою правоохоронних органів неправомірного затримання неминуче заподіює істотну шкоду інтересам правосуддя, перешкоджає прийняттю законного й обґрунтованого рішення по кримінальному провадженню.

Більше того, подібне протиправне діяння дискредитує конституційну

¹ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Броуган та інші проти Сполученого Королівства» № 11209/84; № 11234/84; № 11266/84; № 11386/85 від 30 трав. 1989 р. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57449>.

² Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Лабіта проти Італії» від 6 квіт. 2000 р. № 26772/95. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58559>.

³ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «О'Хара проти Сполученого Королівства» від 16 жовт. 2001 р. № 37555/97. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59721>.

⁴ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Джесіус проти Литви» від 31 лип. 2000 р. URL: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ердаган проти Туреччини» від 6 берез. 2007 р. № 27473/02. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79666>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Лабіта проти Італії» від 6 квіт. 2000 р. № 26772/95. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58559>.

⁵ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Штукатуров проти Росії» від 27 берез. 2008 р. № 44009/05. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-85611>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Герашенко проти України» від 7 листоп. 2013 р. № 20602/05. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_985; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Малік проти України» від 29 січ. 2015 р. № 37198/10. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a61.

ідею побудови правової держави¹. Така ж позиція відображена і у рішенні ЄСПЛ «Ель-Масрі проти Колишньої Югославської Республіки Македонія», згідно із яким необґрунтоване затримання особи суперечить фундаментальним гарантіям, передбаченим у ст. 5 Конвенції². Неправильне застосування норм ст. 208 КПК України є підставою для визнання затримання незаконним, відповідно до ст. 206 КПК України. Зазначене підтверджується аналізом практики³.

Так, аналіз правозастосовної практики свідчить, що *після затримання особи можливі такі ситуації*:

– здійснюється кримінальне провадження, затримана особа залишається під вартою;

– здійснюється кримінально провадження, а затриманого звільнено з вимогою прийти на судове засідання для вирішення питання про обрання запобіжного заходу;

– здійснюється кримінальне провадження, затриманий знаходиться під вартою, у задоволенні скарги на незаконне затримання в порядку ст. 206 КПК України відмовлено;

– здійснюється кримінальне провадження, затриманий звільнений з-під варти, скаргу на незаконне затримання в порядку ст. 206 КПК України, задоволено;

– здійснюється кримінальне провадження, затриманий знаходиться під вартою, скаргу на незаконне затримання в порядку ст. 206 КПК України, задоволено, однак обрано запобіжний захід.

У разі необхідності затримання особи за відсутності підстав, передбачених ч. 1 ст. 208 КПК України, слідчий, прокурор повинні отримати дозвіл слідчого судді на затримання з метою приводу такої особи в порядку, визначеному § 1 Глави 18 КПК України. При цьому особа повинна перебувати у процесуальному статусі підозрюваного та повинні бути наявні ризики, передбачені ч. 1 ст. 177 КПК України.

Затримання уповноваженою службовою особою складається із двох етапів:

1. Фактичного затримання, під яким розуміється момент, коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із

¹ Фаринник В. І. Теоретичні, правові та праксеологічні проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження в кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 565 с.

² Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ель-Масрі проти Колишньої Югославської Республіки Македонія» від 13 груд. 2012 р. № 39630/09. § 233. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160471>.

³ Ухвала Прилуцького міськрайонного суду Чернігівської області 16 трав. 2018 р. Прилуки. Провадження № 1-кц/742/541/18. Справа № 742/1511/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74050272>; Ухвала Бериславського районного суду Херсонської області від 25 квіт. 2018 р. м. Берислав. Справа №647/982/18. Провадження № 1-кц/647/186/2018. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73619750>; Ухвала Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області 25 квіт. 2018 р. Павлоград. Справа № 185/2722/18. Провадження № 1-кц/185/704/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73639863>.

уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою і доставлення особи до органу досудового розслідування. Під час цього етапу затриманій позбавляється свободи пересування, можливості спілкування з іншими людьми, можливість розпоряджатися майном, обмежується його фізична і моральна недоторканність, спричиняються інші численні незручності, пов'язані з побутом, проживанням, медичним обслуговуванням. Примус, що застосовується до особи, обумовлюється необхідністю нагального запобігання злочині чи його припинення з метою захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження. При цьому, зважаючи на характер і ступінь примусового впливу, який зазнає особа при її затриманні, допустимість застосування затримання уповноваженою службовою особою визначається тільки тими злочинами, за вчинення яких передбачене покарання у виді позбавлення волі. Відповідно метою затримання буде запобігання спробам вчинення особою вищезазначених дій, якщо фактичні дані, що є в розпорядженні уповноваженої службової особи на момент прийняття рішення про затримання, свідчать про можливість їх вчинення.

2. Прийняття процесуального рішення за результатами затримання передбачає діяльність слідчого чи прокурора від моменту доставлення особи до органу досудового розслідування до прийняття процесуального рішення в провадженні (звільнення особи, обрання щодо неї запобіжного заходу). Цей етап включає:

- встановлення підстав, умов і мотивів затримання;
- встановлення наявності правового імунітету від затримання;
- процесуальне оформлення затримання;
- обшук затриманої особи;
- повідомлення затриманому підстав затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, роз'яснення прав і забезпечення можливості їх реалізації;
- повідомлення про затримання (прокурора, близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи, орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги, та ін.);
- вжиття заходів до забезпечення збереження майна затриманого, у тому числі тимчасово вилученого під час затримання;
- поміщення та утримання затриманого в ізоляторі тимчасового тримання;
- здійснення процесуального контролю за законністю та обґрунтованістю затримання;
- звернення до суду з клопотанням про обрання стосовно затриманого запобіжного заходу або звільнення затриманого¹.

¹ Савицький Д. О., Шульга О. В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні: Монографія. Київ, 2017. С. 74.

2. Службові особи, уповноважені на затримання особи

На сьогодні в КПК України відсутнє чітке визначення уповноваженої службової особи, яка має право затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі, без ухвали слідчого судді, суду в порядку ст. 208 КПК України. В ч. 6 ст. 191 та в ч. 3 ст. 207 КПК України роз'яснено, що *уповноважена службова особа – це особа, якій законом надане право здійснювати затримання*. Це ж мається на увазі в значенні ст. 208 КПК України.

В теорії кримінального процесу *до уповноважених службових осіб відносять:*

– співробітників органів внутрішніх справ, співробітників, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, співробітників органів безпеки, співробітників органів Державної пенітенціарної служби, співробітників органів Державної митної служби, співробітників органів Державної прикордонної служби, а також слідчого й прокурора, якщо вони здійснюють затримання згідно з п. п. 1-2 ч.1 ст. 208 КПК України¹;

– працівників ОВС, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України та інших правоохоронних органів, який має право здійснити затримання особи²;

– працівників органів Національної поліції, НАБУ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України та інших правоохоронних органів, яким у межах компетенції надано право здійснювати затримання особи³.

– слідчих та прокурорів – лише за умови, якщо вони самі були на місці затримання і затримали особу⁴.

Аналіз нормативно-правових актів, які регламентують діяльність правоохоронних органів свідчить, що *до службових осіб, уповноважених на затримання особи без ухвали слідчого судді, суду належать посадові особи:*

– підрозділів органів Національної поліції (ч. 1 ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію»);

– органів Служби безпеки (ч. 6 ст. 25 Закону України «Про Службу безпеки України»);

¹ Смоков С. М., Горелкіна К. Г. Гарантії застосування заходів процесуального примусу у кримінальному судочинстві. Одеса, 2012. 152 с.

² Коваленко В. В., Удалова Л. Д., Письменний Д. П. Кримінальний процес: Підручник. Київ, 2013. 544 с.

³ Фаринник В., Мірковець Д. Затримання особи в новому Кримінальному процесуальному кодексі України: окремі питання відповідності міжнародним стандартам і практиці Європейського суду з прав людини. *Підприємство господарство і право*. № 6. 2017. С. 192–196.

⁴ Никоненко М. Я. Уповноважена службова особа, яка вправі здійснити затримання у кримінальному процесі. *Юридична наука*. № 9. 2014. С. 87.

– Національного антикорупційного бюро України (п. 10 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України»);

– Державного бюро розслідувань (п. 5 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про Державне Бюро розслідувань»);

– органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства (ст. 350.2. Податкового Кодексу України);

– органів Державної кримінально-виконавчої служби України;

– органів Державної прикордонної служби України, які мають право здійснити затримання особи;

– керівники дипломатичного представництва чи консульської установи України – у разі вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном;

– капітан судна України – у разі вчинення кримінального правопорушення на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, а також інші службові особи, уповноважені на вчинення процесуальних дій, якщо керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України, капітан судна України є потерпілим внаслідок вчинення відповідного кримінального правопорушення.

Однак, повноваженнями приймати процесуальні рішення та складати протокол про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі наділений лише **слідчий (детектив), прокурор та керівник органу досудового розслідування** в порядку п. 6 ч. 2 ст. 39 КПК України.

Затримавши особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі, уповноважена службова особа зобов'язана негайно доставити її до слідчого одного з підрозділів, визначених у ч. 1 ст. 38 КПК України, в якому негайно реєструються дата, точний час (година і хвилини) доставлення затриманого та інші відомості, передбачені законодавством (ст. 210 КПК України), складається протокол про затримання.

3. Випадки затримання уповноваженою службовою особою

Для визначення наявності підстав для затримання повинна бути оцінена конкретна ситуація, яка склалася на момент затримання¹.

Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у *випадках*:

1. Якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення. Тобто, діяння особи повинно містити усі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України – закінченого злочину (ч. 1 ст. 13 КК України), а також під час вчинення діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення злочину, який при цьому не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі особи (ч. 1 ст. 15 КК України). З аналізу п. 1 ч. 1 ст. 208 КПК України передбачається безпосередня присутність уповноваженої службової особи на місці вчинення злочину. Відповідно до Академічного тлумачного словнику «застати» означає бачити когось за якимсь заняттям, в якому-небудь стані, положенні². З огляду на значення слова «застати» в п. 1 ч. 1 ст. 208 КПК України передбачено, що уповноважена особа повинна бачити як особа вчиняє злочин.

2. Якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

У цій ситуації особа вже не вчиняє злочинних дій, однак на неї як на особу, що щойно вчинила злочин, вказує очевидець, в тому числі потерпілий, або її перебування на місці події, зовнішній вигляд і поведінка, сліди, залишені на її тілі, одязі, обстановка вчинення злочину у сукупності з іншими обставинами дають підстави вважати, що саме ця особа щойно вчинила злочин, або вона переслідується за його вчинення уповноваженою службовою особою.

Під *очевидцем* слід розуміти того, хто власне спостерігав злочинне діяння і безпосередньо вказує на злочинця. Ним не є особа, яка спостерігала дії, що передували події злочину (сварку, підшукування знаряддя злочину тощо) або відбувалися по її завершенні³.

Поняття *«безпосереднє вчинення злочину»* та *«щойно вчинила злочин»* пов'язане не з конкретним періодом часу, що обчислюється годинами чи хвилинами, а з фактичними обставинами, за яких була виявлена особа. Ці обставини мають бути такими, що дозволяють зробити обґрунтоване припущення щодо прямого, без проміжних ланок та посередництва кого-, чого-небудь (безпосереднього) зв'язку між злочином та участю конкретної особи у

¹ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гушарді проти Італії» від 6 жовт. 1980 р. № 7367/76. § 92. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57498>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Медведєв та інші проти Франції» від 29 берез. 2010 р. № 3394/03. § 80. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97979>.

² Словник Української мови. Академічний тлумачний словник (1970 – 1980). Том 3. К.: Наукова думка, 1970. С. 327.

³ Гончаренко В. Г., Нор В. Т., Шумило М. Є. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Київ, 2012. С. 455.

його вчиненні. Між вчиненням злочину певною особою та моментом, коли очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак па тілі, одязі чи місці події вкажуть уповноваженій службовій особі на те, що саме ця особа вчинила злочин, проходить зовсім незначний проміжок часу. Застосування поняття «щойно вчинила злочин» повинно мати місце тоді, коли часова й просторова ознаки перебування особи щодо події та місця вчинення кримінального правопорушення дають підстави запідозрити її в цьому¹.

Таке формулювання норми має на меті не встановлювати будь-яких обмежень у часі уповноваженій особі на відповідний строк затримання, оскільки кожна подія злочину та кожний випадок є різним та унікальним за подіями та своїми обставинами. Однак у будь-якому випадку йдеться лише про години після вчинення кримінального правопорушення, а не про дні. Про зазначене свідчить вивчення скарг на незаконне затримання, поданих в порядку ст. 206 КПК України. У 79,5 % досліджених скарг затримання визнано незаконним у зв'язку із тим, що затримання особи було здійснено у час, який перебільшував декілька годин (8–10 годин 2,5 %; 1 доба – 17 %; 2 і більше доби – 59,5 %) (Додаток А).

Сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події, які вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин як підстава затримання означає, що, по-перше, ознак має бути кілька, незалежно від того, де саме – лише на тілі, тільки на одязі, на місці події, на двох чи на усіх цих об'єктах, по-друге, ці ознаки мають бути явними, тобто видимими, очевидними, по-третє, вони мають бути в єдності, по-четверте, вони повинні вказувати, тобто бути інформацією (фактичними даними) про вчинення злочину саме цією особою і, по-п'яте, бути фактичними даними про вчинення нею злочину тільки що (щойно). До таких ознак можна віднести наприклад, сліди крові на одязі особи, характерні тілесні ушкодження на її тілі, тощо.

3. Якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України. Наявність цих підстав дає затриманню невідкладного ситуативного характеру і підвищує обґрунтованість припущення щодо причетності особи до вчинення злочину.

Цей випадок затримання характеризується: спеціальним суб'єктом його застосування – детектив НАБУ; наявністю обґрунтованих підстав, які свідчать про наміри особи втекти з метою ухилення від кримінальної відповідальності; наявністю процесуального статусу підозрюваного; та кваліфікації кримінального провадження, яка підслідна детективам НАБУ. Поєднання цих двох обставин є підставою застосування затримання.

Частина 2 ст. 208 КПК України передбачає ***можливість затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, за який передбачено можливість***

¹ Татаров О. Ю. Кайданки на камеру: тенденція до проведення затримань без ухвали слідчого судді становить загрозу правам особи. *Закон і бізнес*. 2016. №18 455 (1264). URL: http://zib.com.ua/ua/print/123397-tendenciya_do_provedennya_zatriman_bez_uhvali_slidchogo_sudd.html.

покарання у виді штрафу в розмірі понад 3 тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Така підстава для затримання в порядку ч. 2 ст. 208 КПК України, з'являється на подальшому етапі досудового розслідування, оскільки пов'язана із поведінкою підозрюваного вже під час здійснення досудового розслідування. Ця підстава затримання застосовується щодо підозрюваних у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі невиконання підозрюваним:

- обов'язків, покладених при обранні запобіжного заходу;
- вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

Метою затримання в цьому випадку є забезпечення можливості вирішення питання про зміну запобіжного заходу. Крім того, таке затримання може бути здійснене лише слідчим, керівником органу досудового розслідування, який користується повноваженнями слідчого та прокурором.

В інших випадках, не пов'язаних із безпосереднім вчиненням особою злочинів, навіть при наявності доказів її причетності до вчинення злочину та встановлення її місцезнаходження, правових підстав для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду немає, а в разі його здійснення, такі повноваження виходять за межі, встановлені законодавством, та можуть бути оскаржені в судді.

Незаконне затримання. Разом з тим, аналіз правозастосовної практики свідчить, що підстави, передбачені ст. 208 КПК України, застосовуються уповноваженими особами не правильно, що призводить до визнання затримання незаконним та в деяких випадках звільнення особи з-під варти. Крім того, незаконне затримання ставить під сумнів допустимість доказів, здобутих під час перебування особи під вартою.

Наприклад, згідно з ухвалою Деснянського районного суду м. Києва від 26 березня 2016 року на момент затримання Особа_3 були відсутні підстави для цього в порядку ч. 1 ст. 208 КПК України, оскільки Особа_3 був затриманий 25.03.2016 о 20 год. за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, що був вчинений 24.03.2016, після спливу майже однієї доби з моменту вчинення злочину. Слідчий суддя визнав затримання Особа_3 у кримінальному провадженні в порядку ч. 1 ст. 208 КПК незаконним, обґрунтовуючи це тим, що Особа_3 не був затриманий безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення, у вчиненні якого він підозрюється, а був затриманий наступного дня в приміщенні ВП № 2 Деснянського УП ГУ НП у м. Києві, куди був запрошений разом з батьками за викликом для надання пояснень¹. В іншому випадку згідно з ухвалою Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 25 квітня 2018 року затримання Особа_1, визнано незаконним, оскільки відповідно до протоколу затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, від 23.04.2018, Особа_1 було затримано

¹ Ухвала Деснянського районного суду м. Києва від 26 берез. 2016 р. Провадження № 1-кк/754/863/16. Справа № 754/4161/16-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56761966>.

23.04.2018 о 09-25 год. як підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 187 КК України, тоді як злочин було вчинено 20.02.2018¹.

Аналіз правозастосовної практики свідчить, що оскарженню підлягає затримання на підставі:

– п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України (якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин) у 68,2 % випадків;

– п. 1 ч. 1 ст. 208 КПК України (якщо особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення) у 28,8 % випадків;

– п. 3 ч. 1 ст. 208 КПК України у 2,5% випадків;

– ч. 2 ст. 208 КПК України у 0,5% випадків.

У 0,4% випадків не зазначено підставу для затримання (Додаток А).

Така ситуація обумовлена тим, що при затриманні особи слідчий частіше за все посилаються на п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України, а затримання на підставі п. 3 ч. 1 ст. 208 КПК України здійснюється лише детективами НАБУ, тому їх кількість значно менша.

При оскарженні затримання захисники та затримані особи незаконність затримання обґрунтовують тим, що:

– підозрюваного було затримано не щойно після вчинення кримінального правопорушення, як це передбачено законодавством (27,4 %);

– не був затриманий безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення (59,6 %);

– оголошення повідомлення про підозру після спливу двадцяти чотирьох годин з фактичного моменту його затримання (10,2 %);

– зазначення в протоколі часу затримання, який передує моменту вчинення злочину (0,3 %);

– не складено протокол про затримання або протокол не містить жодної із законодавчо передбачених підстав затримання (0,8 %);

– затриманого не було повідомлено зрозумілою для нього мовою про підстави затримання, та у вчиненні якого злочину він підозрюється, уповноважена особа, яка затримала підозрюваного, не повідомила негайно інших осіб про затримання (1,0 %);

– відсутність обґрунтованих підстав вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину (0,7 %) (Додаток А).

Таким чином, основною підставою для оскарження законності затримання особи в порядку ст. 208 КПК України є те, що слідчі, прокурори затримують особу на підставі п. п. 1, 2 ч. 1 ст. 208 КПК України якщо після вчинення злочину минув тривалий проміжок часу, який не охоплюється поняттям «безпосередньо після вчинення злочину» та «щойно вчинила злочин».

¹ Ухвала Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 25 квіт. 2018 р. Справа № 185/2722/18. Провадження № 1-кв/185/704/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73639863>.

У випадку, якщо після вчинення злочину минув проміжок часу, який не відповідає ознакам, визначеним у п. 1 та п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України («під час вчинення злочину»; «безпосередньо після вчинення злочину»; «щойно вчинила злочин») – слідчий, за наявності підстав повідомляє особи про підозру та у разі наявності ризиків, передбачених ч. 1 ст. 177 КПК України, звертається з клопотанням про обрання одного із запобіжних заходів, передбачених ст. 176 КПК України. Слідчий суддя після одержання клопотання про застосування запобіжного заходу до підозрюваного, який перебуває на свободі, призначає дату судового засідання і здійснює судовий виклик.

У разі неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю, слідчий суддя, суд має право постановити ухвалу про привід підозрюваного, обвинуваченого, якщо він не з'явився для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту чи тримання під вартою, або ухвалу про дозвіл на його затримання з метою приводу, якщо ухвала про привід не була виконана.

Слідчий також має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного з метою приводу, яке розглядається слідчим суддею, судом негайно після одержання.

Клопотання розглядається в закритому судовому засіданні за участю прокурора, який повинен довести, що зазначені у клопотанні про застосування запобіжного заходу обставини вказують на наявність підстав для тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого, а також є достатні підстави вважати, що:

1) підозрюваний, обвинувачений переходується від органів досудового розслідування чи суду;

2) одержавши відомості про звернення слідчого, прокурора до суду із клопотанням про застосування запобіжного заходу, підозрюваний, обвинувачений до початку розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу вчинить дії, які є підставою для застосування запобіжного заходу і зазначені у статті 177 КПК України.

4. Особливості затримання окремої категорії осіб

У КПК України встановлено особливості затримання окремих категорій осіб, які відповідно до ч. 5 ст. 208 КПК України визначаються главою 37 КПК України.

Затримання народного депутата здійснюється лише за згодою Верховної Ради України. Подання про надання згоди на затримання народного депутата повинно бути підтримано і внесено до Верховної Ради Генеральним прокурором (виконувачем обов'язків Генерального прокурора). Воно повинно бути вмотивованим і достатнім, містити конкретні факти і докази, що підтверджують факт вчинення зазначеною в поданні особою суспільно

небезпечного діяння, визначеного КК України. У поданні про затримання повинно бути чітке обґрунтування необхідності затримання. Подання, що не відповідає вказаним вимогам Голова Верховної Ради України повертає Генеральному прокурору.

Рішення про надання згоди на затримання Верховна Рада приймає відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу, яке оформляється постановою Верховної Ради. Це рішення не переглядається, крім випадку виявлення обставин, що не були відомі Верховній Раді під час розгляду відповідного подання.

Про прийняте рішення Голова Верховної Ради України негайно повідомляє Генерального прокурора (с. 218, 221 Регламенту Верховної Ради України).

Затримання судді здійснюється за згодою Вищої ради правосуддя (ч. 1 ст. 482 КПК України). Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи, за винятком:

1) якщо Вищою радою правосуддя надано згоду на затримання судді у зв'язку з таким діянням;

2) затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, якщо таке затримання є необхідним для попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину. Суддя має бути негайно звільнений, якщо мета такого затримання (попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину) досягнута.

Подання про надання згоди на затримання судді вноситься на розгляд Вищої ради правосуддя Генеральним прокурором або його заступником. Воно повинно відповідати вимогам, встановленим КПК України. Подання повинно бути вмотивованим, містити конкретні факти і докази, що підтверджують вчинення суддею суспільно небезпечного діяння, визначеного КК України, обґрунтування необхідності такого затримання.

Вища рада правосуддя розглядає подання про надання згоди на затримання судді не пізніше п'яти днів з дня отримання подання.

Розгляд подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом здійснюється Вищою радою правосуддя без виклику судді. У разі необхідності Вища рада правосуддя може викликати суддю для надання пояснень. Повідомлення про дату, час і місце розгляду відповідного клопотання направляється Генеральному прокурору або його заступнику невідкладно. Неявка судді, Генерального прокурора, його заступника або уповноваженого одним із них прокурора на засідання Вищої ради правосуддя незалежно від причин не перешкоджає розгляду подання.

Рішення про надання згоди на затримання судді оголошується присутнім на засіданні та негайно вручається Генеральному прокурору, його заступнику або уповноваженому прокурору.

Затримання судді Конституційного Суду України. Без згоди Конституційного Суду України суддю Конституційного Суду України не може бути затримано до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Затримання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини здійснюється лише за згодою Верховної Ради України (ст. 20 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»).

Затримання адвоката. Відповідно до положень ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» орган або посадові особи, які затримали адвоката, зобов'язані негайно повідомити про це відповідні органи адвокатського самоврядування.

Затримання Генерального прокурора, його заступника, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Стосовно цих осіб застосовується особливий порядок кримінального провадження (ст. 480 КПК України). У Главі 37 КПК України не конкретизовано порядок затримання категорії осіб, про яких йде мова, а правозастосовної практики щодо порядку здійснення таких дій немає.

Згідно з ст. 483 КПК України про затримання Генерального прокурора, його заступника, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури слідчий (детектив) зобов'язаний повідомити про це органи і службових осіб, які призначали їх чи відповідають за заміщення. Згідно з ст. 40 Закону України «Про прокуратуру» та ст. 131¹ Конституції України, Генеральний прокурор призначається на посаду Президентом України за згодою Верховної Ради України, за поданням Ради прокурорів України, а особою, яка відповідає за заміщення є перший заступник Генерального прокурора (ч. 3 ст. 9 Закону України «Про прокуратуру України»). Відповідно, слідчий (детектив) зобов'язаний повідомити Раду прокурорів України чи першого заступника Генерального прокурора, який відповідає за заміщення Генерального прокурора.

Згідно з ст. 39 Закону України «Про прокуратуру» призначення першого заступника Генерального прокурора та заступника Генерального прокурора здійснюється Генеральним прокурором за рекомендацією Ради прокурорів України. При затриманні першого заступника Генерального прокурора та заступника Генерального прокурора повідомляється Генеральний прокурор.

Затримання директора та працівників Національного антикорупційного бюро України. Їх затримання в порядку ст. 208 КПК України можливе під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, якщо таке затримання необхідне для попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину. Директор та працівники Національного антикорупційного бюро України мають бути негайно звільнені, якщо мета такого затримання

(попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину) досягнута.

Затримання члена Національного агентства з питань запобігання корупції. При затриманні члена Національного агентства з питань запобігання корупції в порядку ст. 208 КПК України застосовується такий самий порядок.

Затримання неповнолітніх. КПК України не передбачає додаткових підстав для затримання неповнолітнього, окрім тих, що визначені в ч. 1 ст. 208 КПК України. Затримання та тримання під вартою можуть застосовуватися до неповнолітнього лише у разі, якщо він підозрюється або обвинувачується у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, за умови, що застосування іншого запобіжного заходу не забезпечить запобігання ризикам, зазначеним у ст. 177 КПК України. Про затримання і взяття під варту неповнолітнього негайно сповіщаються його батьки чи особи, які їх замінюють (ч. 3 ст. 492 КПК України).

Затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків застосовується тільки в присутності офіційних представників цього органу (ч. 6 ст. 208 КПК України).

5. Порядок затримання уповноваженою службовою особою

При затриманні особи, слідчий чи прокурор повинні забезпечити здійснення такого затримання в порядку, визначеному КПК України. Вивчення правозастосовної практики¹ та рішень ЄСПЛ² свідчить, що порушення норм матеріального і процесуального права під час затримання обумовлює визнання його незаконним на національному та міжнародному рівні. З огляду на це при прийнятті рішення про затримання слідчий та прокурор зобов'язані забезпечити дотримання законності, щоб вжиті заходи в кінцевому результаті сприяли виконанню завдань кримінального провадження.

¹ Ухвала Прилуцького міськрайонного суду Чернігівської області від 16 трав. 2018 р. Провадження № 1-кк/742/541/18. Справа Провадження № 1-кк/742/541/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74050272>; Ухвала Бериславського районного суду Херсонської області від 25 квіт. 2018 р. Справа №647/982/18. Провадження № 1-кк/647/186/2018. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73619750>; Ухвала Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 25 квіт. 2018 р. Справа № 185/2722/18. Провадження № 1-кк/185/704/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73639863>.

² Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Амур проти Франції» від 25 черв. 1996 р. № 19776/92. § 50. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57988>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Худойоров проти Росії» від 8 листоп. 2005 р. № 6847/02. § 125. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70865>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Воляник проти України» від 2 жовт. 2014 р. № 7554/10. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a15; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Єчюс проти Литви» від 31 лип. 2000 р. № 34578/97. § 56. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58781>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Панкратєв проти України» від 11 груд. 2014 р. № 49900/11. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a38; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Барановський проти Польщі» від 28 берез. 2000 р. № 28358/95. § 50–52. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58525>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Солдатенко проти України» від 23 жовт. 2008 р. № 2440/07. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89161>.

Етапи затримання уповноваженою службовою особою включають:

- обшук затриманої особи;
- повідомлення уповноваженою службовою особою підстав затримання та роз'яснення прав затриманій особі;
- доставлення до органу досудового розслідування та забезпечення права на участь захисника;
- складання протоколу про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину;
- повідомлення інших осіб про затримання.

Не пізніше 60 годин з моменту затримання особа має бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу.

5.1. Обшук затриманої особи та тимчасове вилучення майна

Право проведення обшуку затриманої особи передбачено у ч. 3 ст. 208 КПК України. Такий обшук здійснюється із дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223 і ст. 236 КПК України. При проведенні обшуку затриманої особи слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих). Понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження. Зазначені особи можуть бути допитані під час судового розгляду як свідки проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

Проведення обшуку супроводжується елементом примусу, що, згідно з практикою ЄСПЛ, вказує на те, що мало місце позбавлення свободи, не дивлячись на короткочасність затримання¹.

Обшук особи здійснюється особами тієї самої статі у присутності адвоката, представника на вимогу такої особи. Неявка адвоката, представника для участі у проведенні обшуку особи протягом трьох годин не перешкоджає його проведенню.

¹ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Крупко та інші проти Росії» від 17 листоп. 2014 р. № 26587/07. § 36. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145013>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фока проти Турції» від 26 січ. 2009 р. № 28940/95. § 78. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87175>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кушнір проти України» від 11 груд. 2014 р. № 42184/09. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a64; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гіллен та Кінтон проти Сполученого Королівства» від 28 черв. 2010 р. № 4158/05. § 57. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-117745>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шимоволос против России» від 21 черв. 2011 р. № 30194/09. § 50. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/euro/Rshimovoloscasc.html>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Заїченко проти України (№2)» 26 лют. 2015 р. № 45797/09. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a87; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Грега та інші проти Молдови» від 24 січ. 2012 р. № 61485/08. § 43. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144457>.

При проведенні обшуку особи обстеженню можуть піддаватися одяг, взуття та тіло особи. Хід і результати особистого обшуку підлягають обов'язковій фіксації у відповідному протоколі.

Обшук співробітника кадрового складу розвідувального органу України та огляд його речей, у разі затримання застосовуються тільки в присутності офіційних представників цього органу (ч. 6 ст. 208 КПК України).

Вилучити майно може кожен, хто затримав особу в порядку, передбаченому статтями 207, 208 КПК України. Слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа під час затримання або обшуку і тимчасового вилучення майна або негайно після їх здійснення зобов'язана скласти відповідний протокол, копія якого надається особі, у якій вилучено майно, або її представнику¹. Після тимчасового вилучення майна уповноважена службова особа зобов'язана забезпечити схоронність такого майна, а також передати тимчасово вилучене майно слідчому чи прокурору. Факт передання тимчасово вилученого майна засвідчується протоколом (ч. 1 ст. 168 КПК України).

У такому разі слідчий чи прокурор не пізніше наступного робочого дня після вилучення зобов'язаний звернутися з клопотанням до слідчого судді про арешт тимчасово вилученого майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якій його було вилучено (ч. 5 ст. 171 КПК України).

У КПК України не передбачено порядку дій осіб, які здійснюють тимчасове вилучення майна, у разі відмови добровільно видати його. У такому випадку службова особа, яка тимчасово вилучає майно, позбавлена можливості вилучати його без застосування відповідних заходів впливу. У разі виникнення таких ситуацій службовим особам, які здійснюють вилучення майна, потрібно діяти по аналогії з вимогами абзацу другою частини третьої ст. 143 КПК України, зокрема, щодо застосування заходів впливу. Тобто, у разі невиконання законних вимог уповноважених осіб, вони мають право застосовувати заходи фізичного впливу для подолання протидії їхнім вимогам².

Особистий обшук проводиться в обсязі, достатньому для досягнення мети обшуку, якщо є достатні підстави вважати, що затриманий переховує чи зберігає при собі предмети, речі, документи тощо, які підтверджують підстави затримання (наприклад – особа затримана за результатами проведеної оперативної закупівлі вогнепальної зброї (наркотичних засобів) і метою особистого обшуку є вилучення грошових коштів, отриманих за реалізацію «товару»; крім того, в співробітника оперативного підрозділу є обґрунтовані підозри вважати можливим пошкодження та знищення грошових коштів, які прямо вказують на причетність затриманого до злочинної діяльності, в якій його запідозрили)³.

¹ Процесуальний порядок та особливості застосування слідчим арешту майна : метод. рек. / [Чернявський С. С., Вознюк А. А., Алексєєва-Прошок Д. О. та ін.]. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 50 с.

² Фаринник В. І. Теоретичні, правові та праксеологічні проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження в кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. С. 226.

³ Кондратюк О. В. Кондратюк Ю. І. Процесуальне оформлення фактичного затримання людини співробітником оперативного підрозділу. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 1. 2017 С. 270–285. С. 275.

5.2. Повідомлення уповноваженою службовою особою підстав затримання та роз'яснення прав затриманій особі

Після проведення обшуку затриманої особи та тимчасово вилученого майна уповноваженою службовою особою зобов'язана негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 КПК України, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені КПК України.

Це право гарантоване п. 2 ст. 5 Конвенції, де передбачено, що будь-якій затриманій особі зобов'язані повідомити про причини позбавлення волі. Ця гарантія є невід'ємною частиною системи захисту, передбаченою ст. 5 та надає право особі за необхідності звернутися до суду щоб оскаржити таке затримання¹. ЄСПЛ наголошує на тому, особа не може ефективно використовувати право на невідкладний розгляд правомірності затримання якщо його не повідомили належним чином про причини затримання². Якщо особа не здатна сприймати інформацію, уповноважена службовою особою повинна повідомити про причини затримання осіб, які представляють інтереси затриманого (адвокат, опікун, батько чи мати)³.

Отже, з контексту ч. 4 ст. 208 КПК України та п. 2 ст. 5 Конвенції передбачається, що до повідомлення підстав затримання висувається дві вимоги:

- воно має бути здійснено негайно (невідкладно);
- зрозумілою мовою.

Негайність (невідкладність) повідомлення про причини затримання оцінюється в залежності від обставин затримання. Проте, таке повідомлення не передбачає собою повідомлення всіх причин в момент затримання⁴. Під

¹ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства» від 27 берез. 1991 р. № 12244/86. § 40. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164787>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Конка проти Бельгії» від 5 лют. 2002 р. № 51564/99. § 50. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60026>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Сааді проти Сполученого королівства» від 29 січ. 2008 р. § 53. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153820>.

² Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ван дер Лер проти Нідерландів» від 22 січ. 1990 р. № 11509/85. § 28. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164813>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шамаєв і 12 інших проти Грузії та Росії» від 15 берез. 2005 р. № 36378/0. § 413. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68790>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Орловський проти України» від 2 квіт. 2015 р. № 12222/09. 2015. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a92.

³ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «X., Y., Z. проти Сполученого Королівства» від 22 квіт. 1997 р. № 21830/93. § 106. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163955>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Z.H. проти Угорщини» від 8 лют. 2013 р. № 28973/11 § § 42-43. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114276>.

⁴ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «X., Y., Z. проти Сполученого Королівства» від 22 квіт. 1997 р. № 21830/93. § 106. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163955>;

поняттям негайно (невідкладно) у часовому вимірі слід розуміти здійснення повідомлення про причини затримання на протязі декількох годин¹.

Затриманий має бути повідомлений про фактичні обставини кримінального правопорушення, у вчиненні якого він підозрюється, та його юридичну кваліфікацію. Обсяг інформації, який має повідомлятися, залежить від обставин кримінального провадження. Це положення не вимагає розгорнутого опису вчиненого кримінального правопорушення та посилання на усі встановлені обставини, однак повинно бути достатнім для оскарження затримання і заперечення причетності до вчиненого кримінального правопорушення². Обсяг повідомлення про причини затримання визначається з урахуванням обставин, при яких було здійснено затримання³. Однак вказівки на законні підстави затримання не вважаються належним повідомленням про причини затримання.

«Зрозуміла мова» передбачає два елементи: особа має володіти тією мовою, якою роз'яснюється підозра на рівні, що дає можливість зрозуміти значення повідомлення; зміст повідомлення має бути доступний для розуміння пересічною особою, яка не зобов'язана бути обізнаною із суто юридичними термінами. У рішеннях ЄСПЛ зазначається, що затриманим особам необхідно повідомити на зрозумілій для них, непрофесійній мові про існуючі правові і фактичні підстави для затримання⁴. Така вимога висувається з метою надання можливості особі оскаржити затримання в суді.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 42 КПК України особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, набуває статусу підозрюваного. Після затримання їй вручається пам'ятка про процесуальні права та обов'язки підозрюваного з їх повідомленням особою, яка здійснює затримання⁵.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Z.N. проти Угорщини» від 8 лют. 2013 р. № 28973/11 § § 42-43. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114276>.

¹ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства» від 27 берез. 1991 р. № 12244/86. § 42. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164787>.

² Банчук О. А., Куйбіда Р. О., Хавронюк М. І. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України. Харків. 1072 с. С. 412.

³ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства» від 27 берез. 1991 р. № 12244/86. § 40. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164787>.

⁴ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства» від 27 берез. 1991 р. № 12244/86. § 40. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164787>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мюррей проти Сполученого Королівства» від 28 жовт. 1994 р. № 14310/88. § 72. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164401>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Куш проти України» від 03 берез. 2016 р. № 53865/11. http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b14.

⁵ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства» від 27 берез. 1991 р. № 12244/86. § 41. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164787>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мюррей проти Сполученого Королівства» від 28 жовт. 1994 р. № 14310/88. § 76. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164401>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кортізіс проти Греції» від 12 черв. 2012 р. № 60593/10. §§ 61-62. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-166402>.

Відповідно до ч. 3 ст. 42 КПК України **підозрюваний має право:**

1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють;

2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені КПК України, а також отримати їх роз'яснення;

3) на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту – мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості; на участь захисника у проведенні допиту та інших процесуальних дій; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках, передбачених КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку з відсутністю коштів на її оплату;

4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього, або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;

5) давати пояснення, показання з приводу підозри, чи в будь-який момент відмовитися їх давати;

6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;

7) у разі затримання або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою – на негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування згідно з положеннями статті 213 КПК України;

8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;

9) брати участь у проведенні процесуальних дій;

10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;

11) застосовувати з додержанням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

13) заявляти відводи;

14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 КПК України, та вимагати відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 КПК України;

15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК України;

17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердилися;

18) користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави¹.

Під час роз'яснення підозрюваному прав доречно наголосити, **що він також зобов'язаний:**

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк - заздалегідь повідомити про це зазначених осіб;

2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду;

4) надавати достовірну інформацію представнику персоналу органу пробації, необхідну для підготовки досудової доповіді.

5.3. Доставлення до органу досудового розслідування та забезпечення права на участь захисника

Наступним етапом затримання є доставлення особи до найближчого підрозділу органу досудового розслідування (ст. 210 КПК України). Про кожне затримання уповноважена службова особа одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідальних осіб в підрозділі органу досудового розслідування.

Відповідно до Наказу № 440 від 23.05.2017 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України МВС України» усі без винятку особи, які затримані, доставлені, викликані працівниками поліції для проведення процесуальних та слідчих (розшукових) дій, чи прибули з особистих або службових питань, **реєструються в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених.** В журналі зазначається:

- дата і час доставлення, прибуття до органу (підрозділу) поліції;
- прізвище, ім'я, по батькові (без скорочення);
- поштова адреса місця фактичного проживання, реєстрації;
- прізвище, посада працівника, яким особу доставлено, запрошено до органу (підрозділу) поліції;
- мета доставлення, прибуття;

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

- час залишення органу (підрозділу) поліції;
- ужиті стосовно доставленої особи заходи (складено протокол, відібрано пояснення тощо);
- наявність чи відсутність претензій до працівників поліції;
- особистий підпис доставленого, відвідувача, запрошеного;
- при необґрунтованому доставленні підстава та час звільнення особи, а також посада, прізвище й підпис посадової особи.

Журнал обліку доставлених, відвідувачів та запрошених ведеться працівником поліції, який здійснює пропускний режим до адміністративного будинку органу (підрозділу) поліції.

Відомості про доставлених, відвідувачів та запрошених вносяться на підставі документів, що засвідчують їх особу, а у разі відсутності таких документів у доставлених – зі слів останніх. Доставлені та запрошені у приміщенні органу (підрозділу) поліції супроводжуються працівником поліції, який їх доставив чи запросив. Після складання необхідних матеріалів на доставлену особу працівник поліції, який доставив особу до органу (підрозділу) поліції, проставляє у журналі час залишення органу (підрозділу) поліції та інформацію про вжиті стосовно неї заходи.

Працівник поліції доводить до відома особи, яка залишає приміщення органу (підрозділу) поліції, про її право зробити запис у цьому журналі щодо наявності або відсутності претензій до працівників поліції. При звільненні особи, яка була необґрунтовано доставлена до органу (підрозділу) поліції, оперативний черговий або відповідальний по органу (підрозділу) поліції власноруч робить запис у журналі про підставу й час звільнення та ставить свій підпис¹.

Розгляд обставин затримання або доставлення осіб до територіального підрозділу поліції проводиться працівниками добового наряду чергової служби або іншими працівниками за дорученням начальника цього підрозділу чи його заступника в окремій кімнаті, яка своїм обладнанням не пригнічує їх честь та гідність, з дотриманням встановлених чинним законодавством строків.

Поліцейський, який здійснив затримання особи, або відповідальний за перебування затриманих негайно після такого затримання повідомляє затриману особу, що вона має право на захисника, а також орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. Якщо цього не зроблено, оперативний черговий повинен самостійно повідомити відповідний орган (установу), зафіксувавши час повідомлення та дані посадової особи, яка його отримала, у журналі інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги затриманим.

У разі необґрунтованого затримання оперативний черговий зобов'язаний негайно звільнити затриману особу, про що зробити відповідний запис у журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених, й запропонувати посадовій особі, винній у необґрунтованому затриманні, вибачитися. Про

¹ Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України від 23.05.2017 № 440. МВС України; Наказ, Інструкція, Форма типового документа. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>.

необґрунтоване затримання громадянина оперативний черговий зобов'язаний доповісти письмовим рапортом начальникові територіального підрозділу поліції для подальшого призначення та проведення службового розслідування¹.

У підрозділі органу досудового розслідування мають бути призначені одна або декілька службових осіб, відповідальних за перебування затриманих. Відповідальними за затримання не можуть бути слідчі. Слід зазначити, що не в усіх органах досудового розслідування Національної поліції така особа призначена, оскільки кількість службових осіб, відповідальних за перебування затриманих, підрозділу, у складі якого функціонує орган досудового розслідування, визначається начальниками ГУНП з урахуванням вимог законодавства, яким регламентовано діяльність ізоляторів тимчасового тримання.

Наказом МВС від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України» (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 27 липня 2017 року за № 918/30786) затверджено, що службова особа, відповідальна за перебування затриманих, - працівник поліції, завданням якого є здійснення контролю за дотриманням іншими службовими особами прав затриманого, а також безпосереднє забезпечення цих прав. Службова особа, відповідальна за перебування затриманих, у своїй діяльності безпосередньо підпорядковується та підзвітна начальнику органу досудового розслідування.

Службова особа, відповідальна за перебування затриманих, крім обов'язків, передбачених статтями 212, 213 КПК України, **повинна:**

1) вести обліки затриманих слідчими осіб, які підозрюються в учиненні злочину, а також підозрюваних, яким обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою;

2) щодня письмово доповідати керівнику органу досудового розслідування про стан дотримання прав осіб, затриманих за підозрою в учиненні злочину;

3) при реєстрації затриманого перевіряти наявність на його тілі видимих тілесних ушкоджень; за наявності підстав забезпечити невідкладне надання належної медичної допомоги та фіксацію тілесних ушкоджень медичним працівником;

4) у разі звернення затриманого про застосування насильства під час затримання зафіксувати його заяву та прийняти її в письмовому вигляді;

5) завчасно, але не пізніше трьох годин до завершення:

24-годинного строку з моменту затримання інформувати керівника органу досудового розслідування про необхідність звільнення затриманого в разі невручення йому повідомлення про підозру;

60-годинного строку з моменту затримання інформувати керівника органу досудового розслідування про необхідність звільнення затриманого в

¹ Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України від 23.05.2017 № 440. МВС України; Наказ, Інструкція, Форма типового документа. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>.

разі недоставляння його до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно нього запобіжного заходу;

б) не допускати до затриманих сторонніх осіб, у тому числі працівників оперативних підрозділів, інших службових осіб поліції, без письмового дозволу слідчого, який проводить розслідування в кримінальному провадженні, або прокурора, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням.

Відсутність запису про дату час та місце затримання, ім'я та прізвища затриманої особи, а також особистих даних особи, що її затримала, розцінюються ЄСПЛ як порушення ст. 5 Конвенції та суперечить вимозі законності затримання¹.

Задля забезпечення права на захист у КПК України передбачено *обов'язок уповноваженої службової особи, яка затримала особу, роз'яснити право* мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень ст. 213 КПК України, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені КПК України.

На оперативному черговому також покладено обов'язок роз'яснити затриманому підстави його затримання, права і обов'язки та видати Пам'ятку для затриманих².

Відповідно до положень ст. 48 КПК України слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення захисника.

Згідно з ч. 4 ст. 213 КПК України, уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги.

З метою забезпечення права затриманого на конфіденційне побачення із захисником у територіальних підрозділах поліції обладнується відповідна кімната для конфіденційного побачення. Зустріч затриманого та його захисника у кімнаті для конфіденційного побачення має відбуватися під візуальним контролем уповноваженої особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, з метою забезпечення законності при

¹ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Курт проти Турції» від 25 трав. 1998 р. № 15/1997/799/1002. § 125. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58198>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ангелова проти Болгарії» від 13 черв. 2002 р. № 38361/97. § 154. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60505>; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Геращенко проти України» від 7 листоп. 2013 р. № 20602/05. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_985; Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Малік проти України» від 29 січ. 2015 р. № 37198/10. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a61.

² Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України від 23.05.2017 № 440. МВС України; Наказ, Інструкція, Форма типового документа. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>.

проведенні такої зустрічі та заходів безпеки. Не допускаються слуховий контроль та фіксація розмови захисника і затриманого за допомогою технічних засобів мовленнєвої інформації, переговорів чи повідомлень або підслуховування такої розмови без допомоги технічних засобів. Про проведення конфіденційного побачення затриманої особи із захисником здійснюється запис у журналі інформування центрів з надання безоплатної правової допомоги затриманим із зазначенням часу початку такого побачення та його закінчення¹.

Відповідно до пунктів 3-7 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» особи, які відповідно до положень кримінального процесуального законодавства вважаються затриманими (правові послуги, передбачені пунктами 1 і 3 ч. 2 ст. 13) мають право на безоплатну вторинну правову допомогу.

5.4. Складання протоколу про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину

Протокол затримання є спеціально створеним, уповноваженою службовою особою, процесуальним документом з метою фіксації факту фактичного затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, з підстав, передбачених ч. 1 ст. 208 КПК України, в якому зазначаються місце, дата і час затримання, дані про уповноважену службову особу та правоохоронний орган, до якого вона належить, підстави затримання, анкетні дані затриманого, результати особистого обшуку (якщо такий проводився), заяви чи скарги затриманого, повний перелік процесуальних прав й обов'язків затриманого².

Відповідно до ч. 5 ст. 208 КПК України про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених ст. 104 КПК України, зазначаються місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень ст. 209 КПК України; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого.

Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Якщо затриманий відмовляється розписуватися у протоколі – уповноважена службова особа зазначає про це у протоколі.

Копія протоколу вручається затриманому, про що останній повинен письмово засвідчити. Інша копія протоколу надсилається прокурору через територіальний підрозділ правоохоронного органу, в який був доставлений

¹ Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України від 23.05.2017 № 440. МВС України; Наказ, Інструкція, Форма типового документа. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>.

² Кондратюк О. В. Кондратюк Ю. І. Процесуальне оформлення фактичного затримання людини співробітником оперативного підрозділу. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 1. 2017 С. 270–285. С. 275.

затриманий.

Якщо відсутні належні умови для складання протоколу затримання на місці (відсутні канцелярські товари, документи, які засвідчують особу затриманого, фізичний опір, психологічно неврівноважений стан затриманого, незадовільні погодні умови, перешкодження сторонніми особами здійсненню службових повноважень тощо – сукупність зазначених обставин присуття здебільшого в досліджуваних випадках) із метою забезпечення діяльності уповноваженої службової особи та учасників, дотримання законності, об'єктивності відображення результатів застосування тимчасового запобіжного заходу – проводиться поверхнева перевірка затриманого та застосовуються заходи збереження цілісності предметів, речей, документів чи сукупності очевидних ознак на тілі чи одязі затриманого, які свідчать про вчинення або замах на вчинення злочину без складання протоколу затримання на місці фактичного затримання людини. В такому випадку протокол складається після доставлення особи до органу досудового розслідування.

Призначення протоколу затримання виражається в:

- закріпленні процесуального стану особи;
- формулюванні рішення про застосування до особи зазначеного заходу забезпечення кримінального провадження;
- засвідчення факту і фіксація порядку реалізації цього рішення.

Значення протоколу затримання полягає у тому, що по ньому робиться висновок про дотримання процесуальної форми при затриманні та наявність і достатність підстав для затримання, чим забезпечується можливість оскарження незаконних дій стороною захисту.

Відповідно до ч. 5 ст. 208 КПК України *спеціальними реквізитами протоколу затримання є:*

- місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень ст. 209 КПК України;
- підстави затримання;
- результати особистого обшуку (у разі його проведення);
- клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили;
- повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого;
- підписи особи, яка склала протокол, і затриманого;
- відмітка про негайне вручення копії протоколу затриманому, а також надсилання прокурору.

Зазначення у протоколі *місця затримання* дає можливість учасникам кримінального провадження визначити виконання вимог ст. 210 КПК України про доставлення затриманої особи до найближчого підрозділу органу досудового розслідування; встановити момент затримання, що, у свою чергу, визначає законність обчислення строку затримання; визначити існування підстав, визначених у ч. 1 ст. 208 КПК України.

У разі затримання особи на транспорті місцем затримання вважається територія району, на якій особа затримана.

У разі затримання особи на громадському транспорті, незапланована зупинка якого неможлива без зайвих труднощів, місцем затримання вважається

територія району, на якій розташована найближча попутна зупинка громадського транспорту.

У разі затримання особи на авіаційному або морському транспорті під час здійснення рейсу за межі державного кордону України місцем затримання вважається порт у межах державного кордону України, в якому почався цей рейс.

Дата і точний час (година і хвилини) затримання встановлюються відповідно до положень ст. 209 КПК України, де вказано, що особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою, і тим самим позбавлена можливості вільно собою розпоряджатись.

Підстави затримання вказуються у протоколі затримання як свідчення наявності ситуації, яка обумовила необхідність застосування цього заходу забезпечення кримінального провадження. Саме підстави затримання, насамперед, визначають законність і обґрунтованість його застосування.

Дотримання умов затримання повинно відображатись шляхом зазначення у протоколі кваліфікації кримінального правопорушення, за яке передбачене покарання у вигляді позбавлення волі.

При складанні протоколу затримання затримана особа вправі робити заяви, заявляти клопотання чи скарги, які підлягають обов'язковому занесенню до протоколу. Клопотання, заяви чи скарги затриманого можуть стосуватись усіх дій уповноважених службових осіб, які вже мали місце (на етапі фізичного захвату та доставлення до органу досудового розслідування), відбуваються на цей час (утримання особи в приміщенні органу досудового розслідування, складання протоколу) або відбуватимуться у майбутньому (зокрема, поміщення затриманого до ізолятору тимчасового тримання, повідомлення інших осіб про затримання та ін.). Залежно від змісту клопотання, заяви чи скарги затриманого відповідні уповноважені службові особи зобов'язані вчинити певні дії.

У разі заяви затриманої особи про погіршення стану здоров'я слідчий, прокурор повинен забезпечити надання невідкладної належної медичної допомоги та фіксації медичним працівником будь-яких тілесних ушкоджень або погіршення стану здоров'я затриманого¹. До складу осіб, що надають затриманому медичну допомогу, за його бажанням може бути допущена конкретна особа, що має право на зайняття медичною діяльністю (п. 6 ч. 3 ст. 212 КПК України).

У випадку, якщо затримана особа відмовилася підписати протокол, про це зазначається в протоколі. Такій особі надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу. Факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особи щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного представника), а у разі його відсутності – понятих (ч. 6 ст. 104 КПК України).

¹ Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України від 23.05.2017 № 440. МВС України; Наказ, Інструкція, Форма типового документа. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>.

5.5. Повідомлення інших осіб про затримання

Уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана надати затриманій особі можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Якщо уповноважена службова особа, що здійснила затримання, має підстави для обґрунтованої підозри, що при повідомленні про затримання ця особа може зашкодити досудовому розслідуванню, вона може здійснити таке повідомлення самостійно, проте без порушення вимоги щодо його негайності (ч. 1 ст. 213 КПК України).

Відповідно до ст. 213 КПК України *про застосоване затримання повідомляються:*

- 1) близькі родичі, члени сім'ї чи інші особи за вибором затриманої особи;
- 2) батьки або усиновителі, опікуни, піклувальники затриманої особи, орган опіки та піклування за місцем проживання затриманої особи у разі, якщо вона є неповнолітньою;
- 3) орган (установа), уповноважена законом на надання безоплатної правової допомоги;
- 4) відповідний розвідувальний орган у разі затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним службових обов'язків.

Про затримання осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження, повідомляються особи, визначені у ст. 483 КПК України:

- 1) щодо адвокатів – відповідні органи адвокатського самоврядування;
- 2) щодо інших категорій осіб, передбачених статтею 480 КПК України, – органи і службові особи, які їх обрали або призначили чи відповідають за заміщення їхніх посад.

Повідомлення про затримання визначених у законі органів і осіб є необхідною та важливою гарантією охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів затриманої особи. Відповідно до спільного наказу МВС України та Міністерства юстиції України від 01.10.2018 № 806/3105/5 «Про затвердження Інструкції про заходи щодо дотримання вимог законодавства при затриманні без ухвали слідчого судді, суду осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, та обранні стосовно підозрюваних запобіжного заходу - тримання під вартою під час досудового розслідування» заступники начальників головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві – начальники слідчих управлінь (відділів) організують протягом 10 календарних днів з дня виявлення порушень вимог кримінального процесуального законодавства *проведення в установленому порядку службових розслідувань за кожним фактом:*

– обґрунтованої підозри, що доставлення до органу досудового розслідування уповноваженою службовою особою затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно;

– нездійснення уповноваженою службовою особою, що провела затримання, негайного інформування затриманого зрозумілою для нього мовою про підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також нероз'яснення йому права мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, неповідомлення інших осіб про його затримання і місцеперебування на порушення вимог статті 213 КПК України;

– невручення затриманому негайно копії протоколу про затримання під підпис, а також ненадіслання такого протоколу прокуророві;

– звільнення затриманої особи, підозрюваної в учиненні злочину, безпосередньо слідчим або службовою особою, відповідальною за перебування затриманих, без подання слідчим клопотання прокурору про обрання запобіжного заходу;

– звільнення підозрюваних з-під варти через невнесення слідчим за погодженням з прокурором клопотання про продовження строку тримання під вартою в порядку, установленому КПК України;

– ухвалення судом виправдувального вироку, винесення прокурором постанови про закриття кримінального провадження у зв'язку з відсутністю події кримінального правопорушення або відсутністю в діянні складу кримінального правопорушення щодо особи, яка трималася під вартою.

Заступники начальників управлінь, відділів, відділень поліції ГУНП - начальники слідчих відділів, відділень приймають щоденні письмові звіти від службової особи, відповідальної за перебування затриманих, про стан дотримання прав затриманих осіб; негайно письмово доповідають начальнику слідчого управління (відділу) ГУНП про факти порушення прав затриманих та живляють невідкладних заходів щодо усунення виявлених порушень¹.

¹ Про затвердження Інструкції про заходи щодо дотримання вимог законодавства при затриманні без ухвали слідчого судді, суду осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, та обранні стосовно підозрюваних запобіжного заходу - тримання під вартою під час досудового розслідування: наказ МВС та МЮ від 1 жовт. 2018 р. № 806/3105/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1190-18>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банчук О. А., Куйбіда Р. О., Хавронюк М. І. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України. Харків, 2013. 1072 с.
2. Гончаренко В. Г., Нор В.Т., Шумило М. С. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Київ, 2012. С. 455.
3. Загальна декларація прав людини. ООН. Декларація. Міжнародний документ від 10 груд. 1948 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. Коваленко В. В., Удалова Л. Д., Письменний Д. П. Кримінальний процес: Підручник. Київ, 2013. 544 с.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи. Конвенція. Міжнародний документ від 04.11.1950. 1950. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_004.
6. Кондратюк О. В. Кондратюк Ю. І. Процесуальне оформлення фактичного затримання людини співробітником оперативного підрозділу. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 1. 2017 С. 270–285.
7. Конституція України 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
8. Короткевич М. Э. Пушкар П. В. Зміст обов'язку суду забезпечити дотримання права на свободу та особисту недоторканність у світлі Європейського суду з прав людини. *Вісник Верховного Суду України*. №7(179). 2015. С. 40–48.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
10. Никоненко М. Я. Уповноважена службова особа, яка вправі здійснити затримання у кримінальному процесі. *Юридична наука*. № 9. 2014. С. 83–90.
11. Осетрова О. С., Грига М. А. Щодо мети та умов затримання уповноваженою службовою особою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». Одеса, 2018. № 34. С. 86–89.
12. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України від 23.05.2017 № 440. МВС України; Наказ, Інструкція, Форма типового документа. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>.
13. Про затвердження Інструкції про заходи щодо дотримання вимог законодавства при затриманні без ухвали слідчого судді, суду осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, та обранні стосовно підозрюваних запобіжного заходу - тримання під вартою під час досудового розслідування: наказ МВС та МЮ від 1 жовт. 2018 р. № 806/3105/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1190-18>.
14. Процесуальний порядок та особливості застосування слідчим арешту майна [Текст] : метод. рек. / [Чернявський С. С., Вознюк А. А., Алексеева-Процюк Д. О. та ін.]. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 50 с.

15. Резолюція 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 груд. 1988 р. «Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню або ув'язненню в будь якій формі». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_206.

16. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «X., Y., Z. проти Сполученого Королівства» від 22 квіт. 1997 р. № 21830/93. § 106. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163955>.

17. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Z.H. проти Угорщини» від 8 лют. 2013 р. № 28973/11 §§ 42-43. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114276>.

18. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Амур проти Франції» від 25 черв. 1996 р. № 19776/92. § 50. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57988>.

19. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ангелова проти Болгарії» від 13 черв. 2002 р. № 38361/97. § 154. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60505>.

20. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Барановський проти Польщі» від 28 берез. 2000 р. № 28358/95. § 50–52. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58525>.

21. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Броуган та інші проти Сполученого Королівства» № 11209/84; № 11234/84; № 11266/84; № 11386/85 від 30 трав. 1989 р. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57449>.

22. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ван дер Лер проти Нідерландів» від 22 січ. 1990 р. № 11509/85. § 28. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164813>.

23. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Воляник проти України» від 2 жовт. 2014 р. № 7554/10. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a15.

24. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Геращенко проти України» від 7 листоп. 2013 р. № 20602/05. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_985.

25. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гіллен та Кінтон проти Сполученого Королівства» від 28 черв. 2010 р. № 4158/05. § 57. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-117745>.

26. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Грега та інші проти Молдови» від 24 січ. 2012 р. № 61485/08. § 43. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144457>.

27. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гуццарді проти Італії» від 6 жовт. 1980 р. № 7367/76. § 92. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57498>.

28. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Джезіус проти Литви» від 31 лип. 2000 р. URL: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>.

29. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ель-Масрі проти Колишньої Югославської Республіки Македонія» від 13 груд. 2012 р. № 39630/09. § 233. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160471>.

30. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ердаган проти Туреччини» від 6 берез. 2007 р. № 27473/02. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79666>.

31. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Єчюс проти Литви» від 31 липня 2000 року. № 34578/97. § 56. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58781>.

32. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Заїченко проти України (№2)» 26 лют. 2015 року. № 45797/09. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a87.

33. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Конка проти Бельгії» від 5 лют. 2002 р. № 51564/99. § 50. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60026>.

34. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кортезис проти Греції» від 12 черв. 2012 р. № 60593/10. §§ 61-62. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-166402>.

35. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Крупко та інші проти Росії» від 17 листоп. 2014 р. № 26587/07. § 36. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145013>.

36. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Курт проти Турції» від 25 трав. 1998 р. № 15/1997/799/1002. § 125. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58198>.

37. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кушнір проти України» від 11 груд. 2014 р. № 42184/09. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a64.

38. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Куц проти України» від 03 берез. 2016 р. № 53865/11. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b14.

39. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Лабіта проти Італії» від 6 квіт. 2000 р. № 26772/95. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58559>.

40. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ладент проти Польщі». №1036/03 від 18 черв. 2008 р. § 45. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85487>.

41. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Луценко проти України». № 37645/10 від 5 квіт. 2012 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_852.

42. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мак-Кей проти Сполученого Королівства». № 543/03 від 3 жовт. 2006 р. § 30. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-125670>.

43. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Малик проти України» від 29 січ. 2015 р. № 37198/10. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a61.

44. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Медведев та інші проти Франції». № 3394/03 від 29 берез. 2010 р. § 76. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97979>.

45. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мюрей проти Сполученого Королівства» від 28 жовт. 1994 р. № 14310/88. § 72. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164401>.

46. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «О'Хара проти Сполученого Королівства» від 16 жовт. 2001 р. № 37555/97. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59721>.

47. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Орловський проти України» від 2 квіт. 2015 р. № 12222/09. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a92.

48. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Панкратьєв проти України» від 11 груд. 2014 р. № 49900/11. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a38.

49. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Сааді проти Сполученого королівства» від 29 січ. 2008 р. § 53. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153820>.

50. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Солдатенко проти України» від 23 жовт. 2008 р. № 2440/07. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89161>.

51. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фока проти Турції» від 26 січ. 2009 р. № 28940/95. § 78. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87175>.

52. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства» від 27 берез. 1991 р. № 12244/86. § 40. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164787>.

53. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Худойоров проти Росії» від 8 листоп. 2005 р. № 6847/02. § 125. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70865>.

54. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шамаєв і 12 інших проти Грузії та Росії» від 15 берез. 2005 р. № 36378/0. § 413. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68790>.

55. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Швабе та М.Г. проти Німеччини». № 8080/08, № 8577/08 від 1 груд. 2011 р. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107703>.

56. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шимоволос против России» від 21 черв. 2011 р. № 30194/09. § 50. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/euro/Rshimovoloscasc.html>.

57. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Штукатуров проти Росії» від 27 берез. 2008 р. № 44009/05. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-85611>.

58. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частин першої, третьої статті 80 Конституції України, частини першої статті 26, частин першої, другої, третьої статті 27 Закону України «Про статус народного депутата України» та за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 80

Конституції України стосовно затримання народного депутата України (справа про гарантії депутатської недоторканності). Конституційний Суд; Рішення від 26.06.2003 № 12-рп/2003. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-03>.

59. Савицький Д. О., Шульга О. В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні: монографія. Київ, 2017. С. 74.

60. Словник Української мови. Академічний тлумачний словник (1970 – 1980). Том 3. Київ: Наукова думка, 1970. С. 327.

61. Смоков С. М., Горелкіна К. Г. Гарантії застосування заходів процесуального примусу у кримінальному судочинстві. Одеса, 2012. 152 с.

62. Солдатський В. В. «Фактичне затримання» як засіб обчислення моменту затримання у кримінальному процесі. *Актуальні проблеми держави і права*. Вип. 64. 2012. С. 524 – 531.

63. Татаров О. Ю. Кайданки на камеру: тенденція до проведення затримань без ухвали слідчого судді становить загрозу правам особи. *Закон і бізнес*. 2016. №18 455 (1264). URL: http://zib.com.ua/ua/print/123397-tendenciya_do_provedennya_zatriman_bez_uhvali_slidchogo_sudd.html.

64. Ухвала Бериславського районного суду Херсонської області від 25 квіт. 2018 р. м. Берислав. Справа №647/982/18. Провадження № 1-кк/647/186/2018. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73619750>.

65. Ухвала Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області 25 квіт. 2018 р. Павлоград. Справа № 185/2722/18. Провадження № 1-кк/185/704/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73639863>.

66. Ухвала Прилуцького міськрайонного суду Чернігівської області від 16 трав. 2018 р. Провадження № 1-кк/742/541/18. Справа Провадження № 1-кк/742/541/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74050272>.

67. Ухвали Деснянського районного суду м. Києва від 26 берез. 2016 р. Провадження № 1-кк/754/863/16. Справа № 754/4161/16-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56761966>.

68. Фаринник В., Мірковець Д. Затримання особи в новому Кримінальному процесуальному кодексі України: окремі питання відповідності міжнародним стандартам і практиці Європейського суду з прав людини. *Підприємство господарство і право*. № 6. 2017. С. 192–196.

69. Фаринник В. І. Затримання особи: проблеми кримінальної процесуальної регламентації та шляхи їх вирішення. *Вісник кримінального судочинства*. № 2. 2015. С. 85–94.

70. Фаринник В. І. Теоретичні, правові та праксеологічні проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження в кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук.: 12.00.09. Київ, 2018. 565 с.

71. Шульга О. В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.09. Київ, 2016. 256 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Аналітична довідка

за результатами вивчення ухвал, винесених судами України у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Луганській, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій, Чернігівській областях та м. Києві за результатами розгляду скарг на законність затримання, поданих у порядку ст. 206 КПК України.

У 79,5% досліджених скарг затримання в порядку ст. 208 КПК України визнано незаконним у зв'язку із тим, що воно було здійснено у час, який **перебільшував декілька годин:**

- 8–10 годин 2,5%;
- 1 доба – 17 %;
- 2 і більше доби – 59,5 %

Оскарженню підлягає затримання на підставі:

– п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України (якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин) у 68,2 % випадків;

– п. 1 ч. 1 ст. 208 КПК України (якщо особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення) у 28,8 % випадків;

– п. 3 ч. 1 ст. 208 КПК України у 2,5% випадків;

– ч. 2 ст. 208 КПК України у 0,5% випадків.

У 0,4% випадків не зазначено підставу для затримання.

При оскарженні затримання захисники та затримані особи незаконність затримання обґрунтовують тим, що:

– підозрюваного було затримано не щойно після вчинення кримінального правопорушення, як це передбачено законодавством (27,4 %);

– не був затриманий безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення (59,6 %);

– оголошення повідомлення про підозру після спливу двадцяти чотирьох годин з фактичного моменту його затримання (10,2 %);

– зазначення в протоколі часу затримання, який передує моменту вчинення злочину (0,3 %);

– не складено протокол про затримання або протокол не містить жодної із законодавчо передбачених підстав затримання (0,8 %);

– затриманого не було повідомлено зрозумілою для нього мовою про підстави затримання, та у вчиненні якого злочину він підозрюється,

уповноважена особа, яка затримала підозрюваного, не повідомила негайно інших осіб про затримання (1,0 %);

– відсутність обґрунтованих підстав вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину (0,7 %).

Алгоритм дій при затриманні особи

Якщо уповноважена службова особа застала особу під час вчинення злочину або замаху на його вчинення чи безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин, то уповноважена **службова особа зобов'язана вчинити такі дії:**

1. Оцінити ситуацію та кваліфікувати дії особи (визначити тяжкість кримінального правопорушення, що вчиняється чи щойно вчинено);

2. Провести затримання особи силою або шляхом надання наказу залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою;

3. Здійснити обшук затриманої особи та тимчасове вилучення майна з дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223 і ст. 236 КПК України;

4. Повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою:

– підстави затримання;

– у вчиненні якого злочину він підозрюється;

– право мати захисника і побачення з ним до першого допиту;

– право отримувати медичну допомогу;

– право давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього;

– право вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені КПК України.

5. Встановити затриману особу шляхом перевірки її документів, з'ясувати наявність та достовірність документу, що підтверджує її статус чи імунітет:

– приналежність до осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження ст. 480 КПК України;

– приналежність до кадрового складу розвідувального органу України та ч. 6 ст. 208 КПК України;

– чи повнолітня затримана особа;

У разі підтвердження інформації, що затримана особа має особливий статус чи імунітет, уповноважена службова особа зобов'язана:

– вжити заходів для припинення правопорушення;

– звільнити затриману особу, якщо вона вже була затримана;

– за необхідності застосувати до неї інші превентивні поліцейські заходи та провести процесуальні дії передбачені в КПК України та КУпАП;

– скласти рапорт, в якому окрім обставин вчиненого правопорушення, обов'язково відобразити номер та вид документа, що пред'явила затримана особа, який підтверджує її статус.

6. Повідомляє за допомогою технічних засобів відповідальних осіб в підрозділі органу досудового розслідування про затримання особи;

7. Надає затриманій особі можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб

за вибором цієї особи або здійснює таке повідомлення самостійно, проте без порушення вимоги щодо його негайності;

8. Доставляє затриманого до органу досудового розслідування;

9. Слідчий, прокурор, складає протокол про затримання, вручає його копію затриманій особі під розпис, а також надсилає прокурору.

Копія: прокурору _____
(назва органу прокуратури)

ПРОТОКОЛ
затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину

_____ (місце складання)

_____ (дата складання)

Слідчий _____

_____ (найменування органу, звання, прізвище, ім'я, по батькові)

« ____ » _____ 20__ року о ____ годині ____ хвилин _____

_____ (місце затримання)

у присутності осіб:

_____ (їх прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та місце проживання)

_____ ,
яким заздалегідь повідомлено про застосування технічних засобів фіксації,
умови та порядок їх використання: _____

_____ (характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються

_____ при проведенні процесуальної дії, підписи осіб)

відповідно до ст. ст. 40, 104, 131, 132, 208-211, 213 КПК України затримав
особу, підозрювану у вчиненні злочину _____

_____ (прізвище, ім'я та по батькові, місце і дата народження, громадянство, сімейний стан,

_____ місце роботи, посада, відомості про судимість)

Підстави затримання:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

(необхідне підкреслити)

(навести конкретні факти й відомості)

Затриманому _____

(прізвище, ініціали)

згідно з ч. 4 ст. 208 КПК України повідомлено зрозумілою для нього (неї) мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він (вона) підозрюється, а також роз'яснено, що він (вона) має право: отримувати медичну допомогу, негайно повідомити близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб (за вибором) про своє затримання і місце перебування відповідно до положень ст. 213 КПК України та інші процесуальні права, передбачені КПК України.

Батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування повідомлено про затримання неповнолітньої особи

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження)

(час, дата та спосіб повідомлення)

Представнику розвідувального органу України _____

(назва органу, прізвище, ім'я, по батькові)

повідомлено про затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

при виконанні ним службових обов'язків _____

(час, дата та спосіб повідомлення)

Органу (установі), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги повідомлено про затримання

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження)

Крім того, згідно з ч. 3 ст. 42 КПК України затриманому _____

(прізвище, ініціали)

роз'яснено, що він має право:

1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють;

2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені КПК України, а також отримати їх роз'яснення;

3) на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту – мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості; на участь захисника у проведенні допиту та інших процесуальних дій; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках, передбачених КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку з відсутністю коштів на її оплату;

4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;

5) давати пояснення, показання з приводу підозри чи в будь-який момент відмовитися їх давати;

6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;

7) у разі затримання – на негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування згідно з положеннями ст. 213 КПК України;

8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;

9) брати участь у проведенні процесуальних дій;

10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;

11) застосовувати з додержанням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що вноситься вмотивована постанова (ухвала);

12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

13) заявляти відводи;

14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 КПК України, та вимагати відкриття матеріалів згідно зі ст. 290 КПК України;

15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК України;

17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра не підтвердилась;

18) користуватись рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

Згідно з ч. 7 ст. 42 КПК України затриманий

_____ (прізвище, ініціали)

зобов'язаний:

1) прибувати за викликом до суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк – заздалегідь повідомити про це суд;

2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.

4) надавати достовірну інформацію представнику персоналу органу пробації, необхідну для підготовки досудової доповіді.

Ознайомившись з підставами затримання та правами і обов'язками затриманого, підозрюваний _____

(прізвище, ініціали)

пояснив: _____

(клопотання, заяви чи скарги затриманого, підпис затриманого)

Слідчий _____ на підставі

(прізвище, ініціали)

ч. 3 ст. 208 КПК України, із дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223 і ст. 236 КПК України, у присутності понятих:

1) _____

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та місце проживання)

2) _____

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та місце проживання)

здійснив обшук затриманої особи _____

(прізвище, ініціали)

під час якого було виявлено та вилучено: _____

(указується перелік вилучених предметів, речей, документів і цінностей

з описом їх індивідуальних ознак, а при необхідності – місце та інші обставини їх вилучення)

Зауваження і доповнення до протоколу: _____

(спосіб ознайомлення, зауваження і доповнення учасників процесуальної дії; прізвище, ініціали, підпис)

З протоколом ознайомлені поняті, яким у відповідності з вимогами ст. 66 КПК України роз'яснено обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії:

- 1). _____ (прізвище, ім'я, по батькові) _____ (підпис)
- 2). _____ (прізвище, ім'я, по батькові) _____ (підпис)

У зв'язку з тим, що особа, яка брала участь у проведенні процесуальної дії, відмовилася підписати протокол, їй надано право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання. Така особа пояснила, що:

_____ (пояснення, підпис)

Факт надання письмових пояснень особі щодо причин відмови підписати протокол засвідчується підписом її захисника (законного представника): _____

(прізвище, ініціали, підпис)

Поняті (у випадку відсутності захисника): 1. _____

2. _____

У зв'язку з тим, що особа через фізичні вади або з інших причин не може особисто підписати протокол, ознайомлення її з протоколом здійснюється у присутності захисника (законного представника), який своїм підписом засвідчує зміст протоколу та факт неможливості його підписання особою:

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали затриманої особи)

Протокол склав:

Слідчий _____

(найменування органу, підпис, прізвище, ініціали)

Копію протоколу отримав:

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали затриманої особи)

прізвище, ім'я, по батькові особи,

якій надсилається повідомлення,

її адреса)

ПОВІДОМЛЕННЯ про затримання

(місце складання)

(дата складання)

Шановний (на) _____

(прізвище, ім'я, по батькові близького родича, члена сім'ї чи іншої особи за вибором

затриманого; батьків або усиновителя, опікуна, піклувальника, представника органа опіки чи

піклування – у разі затримання неповнолітньої особи; представника розвідувального

органу – у разі затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України)

Відповідно до вимог ст. 213 КПК України повідомляю Вас, що
«__» _____ 20__ року о ____ год. ____ хв. в порядку ст.
_____ КПК України затримано _____

(прізвище, ім'я, по батькові, рік народження)

Затриманий _____ утримується в
(прізвище, ім'я, по батькові, рік народження)

(місце тимчасового тримання затриманого)

(уповноважена службова особа, що здійснила затримання, підпис, посада, прізвище, ініціали)

службовий тел. _____

Навчальне видання

ВОЗНЮК Андрій Андрійович,
ОСЕТРОВА Олена Станіславівна,
ХАБЛО Оксана Юріївна та ін.

ЗАТРИМАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

Методичні рекомендації

Комп'ютерна верстка М. А. Грига

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції
Дк № 4155 від 13.09.2011.

Підписано до друку 02.09.2019. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 2,70. Ум. друк. арк. 3,02.
Тираж 30 прим.

Виготовлювач: ФОП Поліщук О.В.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2142 від 31.03.2005
07400, м. Бровари, вул. Незалежності, 2, кв. 148
тел. (044) 592-13-49